



רשומות

# הצעות חוק

16 ביולי 1997

2637

י"א בתמוז התשנ"ז

עמוד

452 ..... הצעת חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשנ"ז-1997

תיקון עקיף:

חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995



## מתפרסמת בזה הצעת חוק מטעם הממשלה:

### מ ב ו א

חוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995, העביר את הסמכות לדון כתובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן - החוק), מבית המשפט המחוזי לבית משפט השלום וקבע כי משהוגשה התנגדות תועבר התובענה לבית המשפט לעניני משפחה.

תיקון זה גורם לפיזור עניני הירושה בין בתי משפט השלום בכל הארץ, דבר שעשוי היה להקשות הן על הציבור והן על האפוטרופוס הכללי, כבא כוח היועץ המשפטי לממשלה, שאליו מועברות לבדיקה כל הבקשות לצווי ירושה ולצווי קיום צוואה.

עקב כך, מינה שר המשפטים ועדה לבחינת העברת תובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965, לבית המשפט לעניני משפחה (להלן - הועדה), בראשות השופט אורי גורן, סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו.

הועדה המליצה למצוא פתרון שיאזן בין הצורך בריכוז התובענות בעניני ירושה בבית המשפט לעניני משפחה, במקום לפזרן בבתי משפט השלום בכל הארץ, לבין הקושי להעביר לבית המשפט לעניני משפחה את הסמכות לדון בכלל הבקשות לצווי ירושה ולצווי קיום צוואה, לרבות אלה שלא הוגשה בהן התנגדות, דבר שעלול לגרום לכך שבית משפט זה, שזה מקרוב הוקם, יעסוק בעבודה מינהלית מרובה על חשבון טיפול בענינים אחרים, מורכבים יותר.

אחת ההצעות שהועלתה בוועדה היתה להעביר את הסמכות לתת צווי ירושה וצווי קיום צוואה, שלא הוגשה בהם התנגדות, מבית המשפט לאפוטרופוס הכללי.

הצעה זו זכתה לתמיכת כל חברי הועדה וכן לתמיכתו של נשיא בית המשפט העליון, השופט אהרן ברק.

הצעת החוק באה ליישם הצעה זו.

מטרה נוספת של הצעת החוק היא למנוע טיפול כפול בבקשות לצווי ירושה ולצווי קיום צוואה ובכך להקל את העומס הרב הרובץ על בתי המשפט.

מדי שנה נפתחים בבתי המשפט אלפי תיקים בבקשות לצו ירושה ולצו קיום צוואה.

לפי הפרוצדורה שנקבעה בתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, בקשות אלה מוגשות הן לבית המשפט והן לאפוטרופוס הכללי, כבא כוח היועץ המשפטי לממשלה. כל בקשה זוכה לטיפול כפול: הן בבית המשפט והן באפוטרופוס הכללי, הן מן הבחינה המינהלית והן מן הבחינה המשפטית.

כך, למשל, באפוטרופוס הכללי נערכת בדיקה אם הבקשה הוגשה לבית המשפט המוסמך; אם ידועים כל הפרטים אודות משפחתו של המנוח ואם אין בין היורשים חסוי, קטין או נעדר שאינו מיוצג; אם הצוואה עומדת במבחן הוראות החוק; אם יש כצוואה הוראות בדבר מטרות ציבוריות או היבטים ציבוריים אחרים, ואם חלוקת נכסי המנוח המוצעת לבית המשפט היא נכונה ותואמת את הוראות החוק.

ברובן המכריע של הבקשות מגיע האפוטרופוס הכללי למסקנה שהבקשה הוגשה כדין, ולבית המשפט נותר רק התפקיד הפורמלי של חתימה על הצו, שאותו הוא נותן כדבר שבשגרה.

רק במיעוט הבקשות הנתרות, שאינן עונות על דרישות החוק או שהוגשה להן התנגדות, מתקיים דיון בבית המשפט.

---

הצעת החוק באה לשחרר את בתי המשפט מנטל התפקיד של מתן צווי ירושה וצווי קיום צוואה שלא הוגשה לגביהם התנגדות, ולהסמיך את האפוטרופוס הכללי ליתן צווים אלה. צווי ירושה וצווי קיום צוואה לפי החוק הם דקלרטיביים ולא קונסטיטויטיביים (ראו, ש' שילה, פירוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 חלק א' עמ' 35-36). לכן ניתן להסמיך בחוק את האפוטרופוס הכללי כממונה ארצי לעניני ירושה וצוואות, ואת סגניו - כרשמים לעניני ירושה, שיתנו צווים אלה. דין צו שיינתן על ידי רשם לעניני ירושה יהיה כדין צו שניתן על ידי בית משפט לכל דבר וענין.

בדרך זו ירוכז הן הטיפול המינהלי והן הדיון המשפטי בבקשות בידי האפוטרופוס הכללי, יימנע הטיפול הכפול בבקשות, ישופר השירות לציבור על ידי קיצור משך הזמן שבין הגשת הבקשה לבין מתן הצו, והריון השיפוטי ייחד רק לבקשות המעטות שבהן מוגשת התנגדות או שמתעורר בהן צורך בדיון מטעם אחר כלשהו.

## הצעת חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשנ"ז-1997

1. תיקון סעיף 6 בחוק הירושה, התשכ"ה-1965<sup>1</sup> (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 6 -
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "לבית המשפט" יבוא "לרשם לעניני ירושה או לבית המשפט, כאשר הענין הועבר אליו לפי סעיף 67א".
- (2) בסופו יבוא:
- "(ה) בחוק זה, "רשם לעניני ירושה" - כמשמעותו בסעיף 65א".
2. תיקון סעיף 21 בסעיף 21(א) לחוק העיקרי, במקום "בבית משפט" יבוא "אצל רשם לעניני ירושה", ובמקום הסיפה המתחילה במילים "לידי שופט או רשם" יבוא "לידי הרשם לעניני ירושה".
3. תיקון סעיף 22 בסעיף 22 לחוק העיקרי -
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "או רשם של בית משפט" יבוא "רשם של בית משפט, רשם לעניני ירושה" ובמקום "לידי שופט. רשם" יבוא "לידי שופט, רשם, רשם לעניני ירושה".
- (2) בסעיף קטן (ב), בכל מקום, במקום "הרשם" יבוא "הרשם, הרשם לעניני ירושה".
- (3) בסעיף קטן (ה), במקום "בבית משפט" יבוא "אצל רשם לעניני ירושה".
4. תיקון סעיף 23 בסעיף 23(א) לחוק העיקרי, במקום "בבית משפט" יבוא "אצל רשם לעניני ירושה".
5. הוספת סעיף 65א בפרק החמישי לחוק, לפני סעיף 66 יבוא:
- 65א. (א) האפוטרופוס הכללי, כמשמעותו בסעיף 2 לחוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח-1978<sup>2</sup>, יהיה ממונה ארצי לעניני ירושה (להלן - הממונה הארצי) והמשנה לאפוטרופוס הכללי יהיה משנה לממונה הארצי.
- (ב) סגני האפוטרופוס הכללי יהיו רשמים לעניני ירושה וצוואות (בחוק זה - רשם לעניני ירושה).
- (ג) שר המשפטים רשאי למנות, בנוסף לרשמים לפי סעיף קטן (ב), עובד המדינה שהאפוטרופוס הכללי ממונה עליו, הכשיר להיות שופט בית משפט שלום, לרשם לעניני ירושה; הודעה על המינוי תפורסם ברשומות.
- (ד) שר המשפטים יקבע את אזור סמכותם של הרשמים לעניני ירושה ויפרסם על כך הודעה ברשומות.

## ד ב ר י

5. סעיף 5 מוצע כי האפוטרופוס הכללי יהיה ממונה ארצי לעניני ירושה וצוואות (להלן - הממונה הארצי), וסגני האפוטרופוס הכללי יהיו רשמים לעניני ירושה וצוואות (להלן - רשם לעניני ירושה).
- לדבריו של שר המשפטים, כן מוצע להסמיך את שר המשפטים למנות רשמים נוספים מקרב עובדי האפוטרופוס הכללי.

<sup>1</sup> ס"ח התשכ"ה, עמ' 63; התשנ"ה, עמ' 393.

<sup>2</sup> ס"ח התשל"ח, עמ' 61; החשמ"ג, עמ' 78.

6. בסעיף 66 לחוק העיקרי – תיקון סעיף 66
- (1) כותרתו תהיה "הצהרה על זכויות היורשים".
- (2) בסעיף קטן (א), במקום "בית המשפט" יבוא "הרשם לעניני ירושה".
7. אחרי סעיף 66 לחוק העיקרי יבוא:
- הגשת בקשה 66א. בקשה לצו ירושה או לצו קיום תוגש לרשם לעניני ירושה שבתחום סמכותו בית המשפט המוסמך לפי סעיף 151.
8. בסעיף 67 לחוק, כותרתו תהיה "הגשת התנגדויות", במקום "בית המשפט" יבוא "הרשם לעניני ירושה", והמילים "וכל עוד לא ניתן הצו" – יימחקו.
9. אחרי סעיף 67 לחוק העיקרי יבוא:
- מתן צו ירושה 67א. (א) על אף האמור בסעיף 66א, בקשה לצו ירושה או לצו קיום שהוגשה לרשם לעניני ירושה לפי סעיף 66 תועבר לבית המשפט בכל אחד מאלה:
- (1) הבקשה היא של חסוי, קטין או נעדר שאין להם נציג;
  - (2) הוגשה בקשה לתיקון טעות בצוואה לפי סעיף 32 לחוק;
  - (3) הבקשה היא של המרינה או של מוסד ממוסדותיה;
  - (4) הוגשה התנגדות לבקשה;
  - (5) האפוטרופוס הכללי ראה לנכון ליזום הליך או להצטרף להליך לענין הבקשה;
  - (6) היועץ המשפטי לממשלה ראה לנכון להתייצב ולטעון בהליך.
- (ב) בית משפט שהדיון הועבר אליו לפי סעיף קטן (א), רשאי להצהיר על זכויות היורשים כאמור בסעיף 66; נתן בית המשפט צו ירושה או צו קיום לפי סעיף זה, תוחזר הבקשה לרשם לעניני ירושה לשם רישום לפי סעיף 73; בקשה שהדיון בה הועבר לבית המשפט יראו אותה כתובענה לפי סעיף 1 לחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה – 1995.
10. בסעיף 68 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "מנימוקים שיירשמו" יבוא "או הרשם לעניני ירושה מטעמים מיוחדים שיירשמו".

#### ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיפים** מוצע כי בקשות למתן צו ירושה או צו קיום צוואה יוגשו לרשם לעניני ירושה, לפי אזור סמכותו, כפי שיקבע שר המשפטים. הרשם יתן צו ירושה או צו קיום צוואה, אלא אם כן התקיים אחד המצבים המנויים בסעיף 67א כנוסחו בסעיף 8 להצעת החוק.
- בכל אחד ממצבים אלה, מוצע להעביר את הדיון בבקשה לבית המשפט לעניני משפחה, שיתן את הצו בתום הדיון בבקשה.
- סעיפים** מוצע להסמיך את הרשם לעניני ירושה 1 עד 3, 10, למנות מנהל עזבון, כאשר הבקשה 15, ו-17 למינוי מנהל עזבון מוגשת בהסכמת כל הצדדים הנוגעים בדבר (תיקון סעיף 78 לחוק, כמוצע בסעיף 16 להצעת החוק).
- עוד מוצע להקנות לרשם לעניני ירושה את הסמכויות האלה:
1. הודעה בכתב על הסתלקות מצוואה תוגש לרשם במקום לבית המשפט (תיקון סעיף 6 לחוק כמוצע בסעיף 1 להצעת החוק).

- הוספת סעיף 71א 11. אחרי סעיף 71 לחוק העיקרי יבוא:  
 "ערעור 71א. הרואה עצמו נפגע מהחלטת רשם לעניני ירושה רשאי לערער עליה לפני בית המשפט המוסמך לפי סעיף 151, שידון בערעור בשופט אחד."
- תיקון סעיף 72 12. בסעיף 72 לחוק העיקרי –  
 (1) בסעיף קטן (א), במקום "בית המשפט שנתן צו ירושה או צו קיום רשאי" יבוא "ניתן צו ירושה או צו קיום, רשאי בית המשפט", במקום "שלא היו בפניו" יבוא "שלא הובאו", והמילה "לפניו" – תימחק.  
 (2) בסעיף קטן (ב), במקום "יודיע על כך ברבים" יבוא "יעביר את הצו המתוקן לממונה הארצי והוא יודיע על כך ברבים".
- הוספת סעיפים 73א עד 73ג 13. אחרי סעיף 73 לחוק העיקרי יבוא:  
 "סמכויות 73א. (א) הממונה הארצי רשאי לקבוע כללים לפעולתם של הרשמים ומשנהו הממונה הארצי לעניני ירושה.  
 (ב) הממונה הארצי והמשנה לממונה הארצי רשאים לעשות כל פעולה שרשם לעניני ירושה מוסמך לעשותה.  
 73ב. לממונה הארצי, למשנה לממונה הארצי ולרשם לעניני ירושה יהיו הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה לפי סעיפים 9 עד 11 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968<sup>3</sup>, ככל שהדבר דרוש למילוי תפקידם.  
 73ג. הממונה הארצי ינהל מרשם ארצי של צווי ירושה וצווי קיום צוואה, של בקשות לצווי ירושה ולצווי קיום ושל צוואות שהופקרו לפי סעיף 21; פרטי המרשם ודרכי ניהולו ייקבעו בתקנות."
- תיקון סעיף 74 14. בסעיף 74 לחוק העיקרי, בכל מקום, אחרי "בית המשפט" יבוא "או הרשם לעניני ירושה".
- תיקון סעיף 75 15. בסעיף 75 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "לבית משפט" יבוא "לרשם לעניני ירושה".

#### ד ב ר י ה ס ב ר

2. הפקדת צוואה שנעשתה בכתב יד, בעדים או בעל-פה תהיה אצל הרשם לעניני ירושה ולא בבית המשפט (תיקון סעיף 21א) לחוק ותיקון סעיף 23ב) לחוק, כמוצע בסעיפים 2 ו-4 להצעת החוק).
3. צוואה בפני רשות תוכל להיעשות גם בפני רשם לעניני ירושה (תיקון סעיף 22 לחוק, כמוצע בסעיף 3 להצעת החוק).
4. סמכות להתיר, מטעמים מיוחדים שיירשמו, הוכחת עובדת מותו של אדם וזמן מותו שלא בתעודת מוות או בהצהרת מוות (תיקון סעיף 68א) לחוק, כמוצע בסעיף 10 להצעת החוק).
5. מסירת צוואה לאחר מות מצווה תהיה לרשם לעניני ירושה במקום לבית המשפט (תיקון סעיף 75 לחוק, כמוצע בסעיף 15 להצעת החוק).
- סעיף 11 מוצע לקבוע כי החלטתו של רשם לעניני ירושה תהיה נתונה לערעור בזכות לבית המשפט לעניני משפחה.

<sup>3</sup> ס"ח התשכ"ט, עמ' 28; התשמי"ח, עמ' 294.

16. במקום סעיף 76 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 76
76. הופקדו צוואה או זכרון דברים על צוואה שבעל פה אצל רשם לעניני ירושה או נמסרה לו צוואה לפי סעיף 75, ולא הוגשה בקשה לקיום הצוואה תוך שלושה חודשים לאחר מות המצווה או לאחר מסירת הצוואה כאמור, הכל לפי המאוחר יותר, ימסור הממונה הארצי הודעה על כך לזכאים לפי הצוואה ויודיע על כך ברבים.
17. האמור בסעיף 78 לחוק העיקרי יסומן (א) ובסופו יבוא: תיקון סעיף 78
- "(ב) היתה הבקשה בהסכמת כל הצדדים המעוניינים בדבר, תוגש הבקשה לרשם לעניני ירושה; הוגשה בקשה כאמור, רשאי הרשם לעניני ירושה למנות את מנהל העזבון.
- (ג) נתמנה מנהל עזבון לפי סעיף קטן (ב), יימשכו ההליכים לפי פרק זה בבית המשפט."
18. בסעיף 136 לחוק העיקרי, במקום "בית משפט בישראל מוסמך לדון" יבוא "בית משפט בישראל ורשם לעניני ירושה לפי סעיף 65 מוסמכים לדון, לפי הענין". תיקון סעיף 136
19. במקום סעיף 151 לחוק העיקרי יבוא: תיקון סעיף 151
151. (א) בית המשפט המוסמך לפי חוק זה הוא בית המשפט לעניני משפחה שבתחום שיפוטו היה מושבו של המוריש במותו.
- (ב) לא היה מושבו של המוריש בארץ, מוסמך לדון בתובענה בית המשפט לעניני משפחה שבתחום שיפוטו נמצאים נכסים מנכסי העזבון; הוגשו תובענות למספר בתי משפט, יחולו הוראות סעיף 6 לחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995.
- בסעיף זה, "מושבו של המוריש" - כהגדרת "מושבו של אדם" בסעיף 135."

#### ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיפים** 13 ו-22 המוצע להסמיך את הממונה הארצי ואת המשנה לממונה הארצי לעשות כל פעולה שרשם לעניני ירושה מוסמך לעשותה, לרבות מתן צו ירושה או צו קיום צוואה, וכן לקבוע כללים לפעולת הרשמים לעניני ירושה (סעיף 73 המוצע).
- כמו כן מוצע להקנות לממונה הארצי, למשנהו ולרשמים לעניני ירושה את הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה לפי סעיפים 9 עד 11 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (סעיף 73 המוצע).
- עוד מוצע כי הממונה הארצי ינהל מרשם ארצי של צווי ירושה וצווי קיום צוואה, של בקשות לצווי ירושה ולצווי קיום צוואה ושל צוואות שהופקדו אצל הרשם לעניני ירושה (סעיף 173 המוצע).
- המרשם יכיל גם צוואות שהופקדו בבית משפט או שנמסרו לו עד יום תחילתו של החוק המוצע (סעיף 22 לחוק המוצע).
- סעיפים** 151 סעיף 151 לחוק, כנוסחו היום, קובע 18 ו-19 לאמור:
- בית המשפט המוסמך**
151. (א) בית המשפט המוסמך לפי חוק זה הוא בית משפט השלום שבאזור שיפוטו היה מושבו של המוריש במותו; לא היה מושבו בארץ, מוסמך בית משפט השלום שבאזור שיפוטו נמצאים נכסים מנכסי העזבון; באין נכסי עזבון בארץ, מוסמך בית משפט השלום בירושלים.
- (ב) נמצאו נכסים מנכסי העזבון באזורי שיפוטם של בתי משפט שונים והוגשה בקשה לקשר לעזבון פלוני לאחד מבתי המשפט האלה, לא יהיו עוד האחרים מוסמכים לענין אותו עזבון.
- (ג) על אף הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב), בית משפט לעניני משפחה ידון בתובענות בעניני ירושה כפי שנקבע בחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995."

- תיקון סעיף 155 20. בסעיף 155(א) לחוק העיקרי, במקום "על אף האמור בסעיף 151" יבוא "על אף הוראות סעיפים 66(א) ו-151".
- תיקון חוק בית המשפט לעניני משפחה 21. בחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995<sup>4</sup> - (1) בסעיף 1 -
- (א) בפסקה (2), המלים "או נגד עזובנו של בן משפחתו", - יימחקו;
- (ב) אחרי פסקה (6) יבוא:
- "(7) כל תובענה בקשר לירושה שהצדדים לה הם יורשים של אותו מוריש; לענין זה, "יורש" - לרבות עזבון."
- (2) בסעיף 4, סעיף קטן (ב) - בטל.
- (3) בסעיף 27(א), בסופו יבוא: "ואולם, הסמכתם של בתי משפט לעניני משפחה לדון בתובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן - חוק הירושה), תושלם לא יאוחר מיום ה' בניסן התשנ"ח (1 באפריל 1998); שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, רשאי להורות בצו על העברתן של תובענות כאמור לבית משפט לעניני משפחה מסוים במועד מוקדם יותר; לענין חוק זה יראו כל בקשה לפי חוק הירושה כתובענה."
- הוראת מעבר 22. צוואות שהופקדו בבית משפט או שנמסרו לו לפי סעיפים 21, 23 או 75 לחוק העיקרי כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה יועברו להפקדה אצל הרשם לעניני ירושה כפי שיקבע שר המשפטים.
- תחילה 23. תחילתו של חוק זה ביום ה' בניסן התשנ"ח (1 באפריל 1998).

#### ד ב ר י ה ס ב ר

- מוצעות הוראות חדשות לענין זה בסעיף 151 החדש.
- 20 סעיף התיקון לסעיף 155 בא לקבוע כי הוראות החוק המוצע לא יהולו על בתי דין דתיים.
- 21 סעיף מוצע כי בתי משפט לעניני משפחה אשר טרם הוסמכו בתובענות לפי חוק הירושה, תידחה הסמכתם כאמור עד ליום 1 באפריל 1998 (ראה מבוא).
- קיימת אי התאמה בין הוראות סעיף זה לבין הוראות סעיף 136 לחוק. לפי סעיף 136, הקובע סמכות שיפוט בינלאומית, אין לבית משפט בארץ סמכות לדון בירושתו של אדם שלא הניח נכסים בישראל. לעומת זאת, לפי סעיף 151, יש לבית המשפט סמכות לדון בירושתו של אדם כזה. מצב זה יש בו משום סתירה. (ר' למשל פסק דינו של השופט צבי כהן בחיק עזבונות (י"ם) 518/95 בית התפוצות ע"ש נחום גולדמן נ. ברטור ואח' מיום 12.6.95). בנוסף, המקרים שבהם יתבקש בית המשפט לדון בירושתו של אדם שמקום מושבו במותו לא היה בארץ, והוא גם לא הניח נכסים בישראל, הם נדירים ביותר.

<sup>4</sup> סיח התשנ"ה, עמ' 393.